

Middelalderforeningen Ulvsborgens
 Venner
 Vallekildevej 180
 4534 Hørve
 Att.: Arkæolog Eric Zehmke

DANSKE AFDELING
 Danmarks Middelalder og
 Renæssance

FREDERIKSHOLMS KANAL 12
 1220 KØBENHAVN K
 TLF 33 47 31 28
 FAX 33 47 33 12

DIREKTE TLF 33 47 31 24
 E-MAIL nen@natmus.dk

DATO 11. oktober 2001

Vedr. Ulvsborg-projektet, en tidlig middelalderborg med historisk værksted.

Efter vores drøftelser af projektet ved mødet d. 25 september har I med brev af samme dag bedt om museets kommentarer til Jeres projekt. De følger her.

*Vi har i Danmark en god tradition for at opbygge kulturhistoriske centre eller historiske værksteder, som på fagligt højt niveau gennem rekonstruktioner og eksperimenter udforsker fortidens byggemåder som f.eks. i Lejre Forsøgscenter eller den teknologiske udvikling som i Middelaldercenteret i Nykøbing Falster. De giver et godt og spændende supplement til museernes mere statiske formidling med udgangspunkt i vores indsamlede genstandsmateriale. På Nationalmuseet har vi et gensidigt givende samarbejde med disse centre. Det helt afgørende er som nævnt, at de rekonstruerer og eksperimenterer ud fra et højt videnskabeligt ambitionsniveau.

I Jeres projektbeskrivelse nævner I, at I ved rekonstruktioner tager udgangspunkt i arkæologiske fund, historiske kilder og illustrationer, og ved vores møde blev det fra Jeres side understreget, at I agter at arbejde ud fra et videnskabeligt højt ambitionsniveau. Det understreges efter min mening ikke tydeligt nok i selve projektbeskrivelsen, men jeg forstår, at det ved udformningen af teksten har været en selvfølgelig forudsætning. Det er i hvert fald helt afgørende for, om et historisk værksted som det i foreslår bliver ren underholdning eller formår at udvikle sig til et spændende kulturhistorisk formidlingscenter funderet på videnskabeligt arbejde.

* I har valgt den tidlige middelalder som Jeres tidsramme. Det er prisværdigt, for derved adskiller Jeres projekt sig fra de andre middelaldercentre, der har taget den sene middelalder som deres tidsperiode. Det har de selvfølgelig gjort fordi kildematerialet er bedre og rigere fra den del af middelalderen. Jeres opgave bliver af samme grund svær,

og I skal til at forholde Jer til en stor mængde af ret usikker viden fra perioden. Usikkerheden er dog ikke så massiv, at man bør afholde sig fra opgaven, men desto større bliver udfordringen og kravene til en kritisk holdning til såvel de arkæologiske, historiske som de illustrative kilder. Det vil være oplagt til projektet at knytte et rådgivende fagligt forum bestående af repræsentanter fra amtets museer suppleret med relevante middelalderarkæologer og historikere, der har perioden som speciale.

I har som ramme for det historiske værksted valgt et borganlæg/en befæstet stormandsgård. Det er en anlægstype, som i borgforskertraditionen har været tæt knyttet til borgerkrigsperioden 1250 - 1350, hvor netop den tidlige middelalder antages karakteriseret ved, at det var kongen og hans nærmeste, som havde eneret til at opføre borge. Den entydige opfattelse har der i de senere år været sat spørgsmålstegn ved, og personligt hører jeg til dem, som mener, at nogle af stormandsfamilierne i borgerkrigsperioden i 1. Halvdel af 1100-årene har fundet det nødvendigt at beskytte deres bosted med befæstningsværker. Indtil videre tyder alt dog på, at disse "privatborge" har været begrænset i antal. På den baggrund kan det diskuteres, om den valgte ramme for jeres historiske værksted er den rigtige. Det er i hvert fald ikke det tidstypiske billede, men I vil godt kunne finde arkæologiske belæg for at opbygge et tidligmiddelalderligt befæstet bosted for en stormandsfamilie og det ikke ubetydelige antal mennesker, som har været nødvendige for at deres store gård kunne fungere. Voldstedet Borren ved Højby er et nærliggende eksempel. Trætårne vides - dog indtil videre kun fra yngre anlæg - at have stået på nogle af borgene, og at tage de kendte konstruktioner fra klokketårnene og kombinere med viden fra kirkernes tagværker et det bedste bud på også de tidlige tårnes konstruktion.

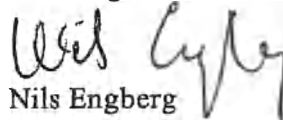
Borge, riddere og middelalder hører i vores bevidsthed uløseligt sammen og er umiddelbart spændende formidling, så jeg kan godt forstå det fristende i at gøre en borg til rammen om det historiske værksted, men en tidligmiddelalderlig ubefæstet stormandsgård vil give et mere tidstypisk korrekt billede. Her er flere gode eksempler på gårde, hvor stormandsfamiliens bolig har været et stenhus bygget i samme materiale som kirken lige ved siden af. Asnæs er et eksempel ikke langt fra Starreklinte. Fjenneslev i hjertet af "Hvideland" er et andet. En anden mulighed er den mere vikingetidsagtige storgård, hvor der fra 1000-1100-årene er adskillige eksempler på gårde, som arkæologisk er totalundersøgte.

* Jeres forening har i 1999 købt en ejendom ved Starreklinte, et tidligere stenbrud. I projektbeskrivelsen slår I ret kraftigt på beliggenheden tæt ved kysten som en "historisk strategisk sandsynlig placering" for Ulvsborgen. Heri er jeg uenig, når I definerer Ulvsborgen som en tidligmiddelalderlig befæstet stormandsgård. Det er netop typisk med dem vi indtil videre kender, at de ligger uden strategisk betydning inde i landet. De har skullet beskytte stormandsfamilien selv. Landets forsvar tog kongen og hans nærmeste sig af, og det er helt overvejende fra Valdemarstiden dvs. efter 1160, at Valdemar d. Store, Absalon og Esbern Snare opfører de store kystnære borganlæg mod venderfaren.

Det er måske også i den sammenhæng at Roskildebispens Dragsholm skal ses, men under alle omstændigheder er det en ganske anden type borganlæg end det, som I vil opføre ved Starreklinte.

Den ubefæstede stormandsgård vil med Starreklinte placeringen falde langt mere naturligt. Stedet vil være ideelt til formidling af den middelalderlige landsby Starreklinte, der på landsplan er den landsby, som vi fra middelalderen ved mest om via de skriftlige kilder, og som I nævner er den i Hvideslægtens eje i 1203, hvor den (alle gårdene) testamenteres til Århus Domkirke. Det har i mange år været et ønske hos middelalderarkæologer at foretage arkæologiske undersøgelser i netop Starreklinte. Måske kunne sådanne undersøgelser blive til virkelighed i et samarbejde med det historisk værksted.

Med venlig hilsen

Nils Engberg

Museumsinspektør

Cc. Odsherreds Museer, Stenstrup Museum